चंडमुंड भंडासुर खंडिनी जगदंबे

उद्दंड दंड महिषासुरमर्दिनी दुर्गे

महाराष्ट्र धर्मरक्षके तुळजाभवानी ये

जनमनांचे आख्यान अंबाबाई

मोरगांवच्या मोरेश्वरा आशीर्वादा ये

शिंगणापूरच्या शंभुदेवा शोभायात्रा ये

जेजुरीच्या खंडेराया भंडार उधळीत ये

जरंडाच्या मारुतराया रंगळ नाचवीत ये

सातारवडच्या भैरवनाथा पोत नाचवीत ये

उपळ्याच्या संतादुर्गे पाळणा गायला ये

केसरावळीचे शिखरावरी आडुळमाता ये

चंद्रपूरचे डोंगरीमाते डागळ खेळत ये

माहूरचे मातेश्वरी तारे जोगव्या ये

बाबा म्हणाले निवृत्ती हा ज्ञानेश्वरांचे सोपानाचा थोरला भाऊ.

पुढे चाले ज्ञानेश्वर मागे मुक्ताई सुंदर

गोरा कुंभार सांवतामाळी, चोखा जीवा बरोबरी.

बंकु उठावतो, नामा पुरंदरी धरी

ज्ञानेश्वर — तैसे क्षत्रिय, वैश्य, स्त्रिया / का शूद्र अंत्यजादि इतर
जाति तंवचि वेगळालिया / जंव न पावती मातें

" — आता विश्वात्मके देवे / येणे वाग्यज्ञे तोषावे
तोषोनि मज द्यावे / पसायदान हे

रामदेवराव यादव पदव्या — गुर्जर कुंजरदलन कुठारेव
तेलुंगरायकुल उत्कंदनाकार

अलाउद्दीन — खिलजी ते देवगिरी डिसेंबर १२९६.

मागणी — ५० मण सोने खंडणीदाखल १२९६.

मलिक ~~केले~~ — यादवाचा पराभव ५ ~~आणले~~ फेब्रुवारी १२९४

मागणी व खंडणी — ६०० मण सोने
७ मण — मोती
२ मण — हिरेमाणके
१००० मण — चांदी
४००० थान — रेशमी कापड

— २६ ऑक्टो. १२९६ ज्ञानदेव समाधी —→

१३०३ चितोड काबीज

१३०९ रामदेव यादवाचा मलिक काफूर कडून पराभव

बहामनी राज्य — १३४७ ते १५२५ एकूण १८ राजे

१५ व्या शतकात अखेर — बरीदशाही — १४९२ ते १५९२

इमादशाही — १४९४ ते १५७२

१५ व्या शतकात अखेर — निजामशाही — १४९० ते १६३३ १० राजे

आदिलशाही — १४९० ते १६८६ — ९ राजे

१४ व्या शतकात अखेर — खानदेश फारुकी सुलतान — १३८० ते १५९९.

बहामनी — २रा सुलतान महंमदशाहा — कॉगरस १३५८

केदोनीगवळ ६० हजार माणसे मारून टाकली.

कबरिकात ४ जुलै — — —

वास्को द गामा — ~~१४९८~~ ने १४९८ कालिकत येथे

अल्बुकर्क — १५१० गोवा

विजयनगरचा पराभव — ७ जाने १५६५

उदाहरण — दार उघड बया / दार उघड.

तुळजापुरभवानी, दार उघड बया

माहूररेणुका — " —

कोल्हापुरलक्ष्मी — " —

सीतेच्या हेतें रावण मारिला रघुवीरें

रावण कुंभकर्ण असुरी केले / राक्षसी भैरवांची चेंदुनी

खटखटें गांजिलें देवभक्त / मातेचा उद्धेश केला रक्षिता

न कळे अपराध कवणाचा / एकाजनार्दन शरण झाले

बया दार उघड.

१६०५ मालोजी मृत्यु —
१६२६ मलिकअंबर मृत्यु
१६२७ इब्राहिम आदिलशहा
जहांगीर | [illegible] मृत्यु

लखुजी जाधवराव — अचलोजी, रघोजी, यशवंतराव —
या मुलांसह — २५ जुलै १६२९ श्रावण शु. १५ देवगिरीला — ठार झाले.

१६२९ — शहाजींचे बंड आदिलशाहीचे मोडले —
└ पुण्याची होळी — रायारावने केली

शके १५५१ - शुक्ल संवत्सर, फाल्गुन वद्य ३ - उत्तरा नक्षत्र -
सिंह लग्न - शुक्रवार. (१९ फेब्रु. १६३०) शिवनेरी गडावर (जुन्नर जवळ)
सूर्यास्तानंतर -

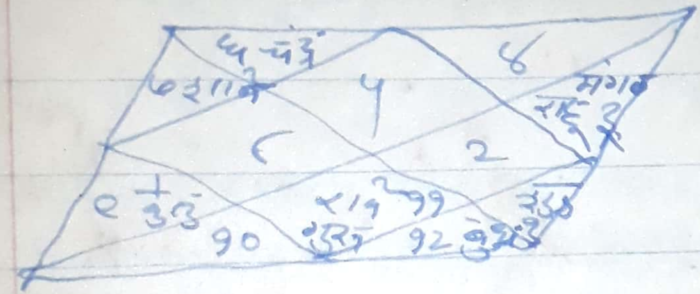

१६३० चा दुष्काळ ——

रामदास म्हणतात —— किती घरचे धराचे धराचे तें राहिले
गावीं शरीरें शरीरें निवाले
दास म्हणे रे भगवंता किती पाहसी राहुं
उठ वांचवीं वांचवीं न परतें जीवतेव -

[illegible] १६३५ - मुरारपंत वध.

प्रतिपच्चंद्रलेखेव
वर्धिष्णुर्विश्ववंदिता
शाहसूनोः शिवस्यैषा
मुद्रा भद्राय राजते

↓ समाप्त (मर्यादेयं विराजते)

पुण्याचा इतिहास

इ. ७५८ राष्ट्रकुटांनी - नाव - पुण्यकविषय.
९९३ पुनवडी.

पुण्येश्वराचा पुजारी शामकर राजाचे —
मुसलमान झाला नाव - पीरशाहा मुजावर

१६३६ महाराज पुण्यांत आले.

लालमहाल — ५२॥ फूट × ६३॥ उंची ३०॥ फूट

तळघर · १३॥ फूट

महाराजांचे लग्न १६ मे १६४०, सईबाई (नाईक निंबाळकर फलटण)

शहाजीने शिवाजीबरोबर दिलेली माणसे ——→ १५
श्यामराज रांझेकर — पेशवे.
बाळकृष्ण हणमंते — मुजुमदार.
सोनो विश्वनाथ — डबीर.

पुण्याचा उद्धार — रामजी चोरघे ६१२ मारले →
— पुंडोजी शिवमपुर - बांधले ओढ्याला.
कृष्णाजी नाईक बांदल — चोरांच्या टोळ्या १६५५

सुपे — १६५६ मध्ये संभाजी मोहिते — मामा जहागिरदार
निजामशाहीच्या काळात ५००० स्वारांचा सरदार होता

लोकांनी - दुष्काळात आदिलशाहीला जमीन सारा देण्याचे ठरले?

महंमद आदिलशहा कैद करा म्हणतो.
→ मराठी बोलतो - आज पूर्ण स्वराज्य म्हणून पुण्याला जिजाबाई म्हणून

महाराजांचा पहिला न्याय — रांझ्याच्या बाबाजी पाटलाने बदफैली केली
└ २८ जाने १६४५ - महाराजांनी हातपाय त्याचे तोडले
└ पाटीलकी जप्त केली.

तोरणा जिंकला — नाव ठेवले — प्रचंडगड ... सन १६४६
मुरुंबदेव किल्ला — नाव ठेवले राजगड
पुरंदरगड — मोठे स्वारी पुरंदराच्या पायथ्याशी २० ...
शहाजींची जहागीर — चाकण - कोंढाणा - पुरंदर - सासवड - शिरवळ
— प्रारंभीचे स्वराज्य म्हणजे जहागीर + पुरंदरगड, सुभेदार शिरवळ
{ म्हणजे मावळ १२ मावळे, पुणे परगणा राजधानीचे मावळ
{ ताब्यात होते

यशवंतरावाला महाराजांनी चंद्रराव मोरेच्या गादीवर बसविले १६४८
कोंढाणा - किल्ला बापूजी देशपांडे यांनी किल्लेदाराकडून
लाच देऊन स्वराज्यात आणला (१६४८)
आदिलशहा महंमद — या सुभेदाराकडे (कोंढाण्याच्या) परत
जावे लागले → महंमदने शिरवळ ठाणे घेतले.
२५ जुलै १६४८ शहाजीराजांना — मुस्तफाखान ... कैद
बाजी घोरपडेच्या मदतीने जिंजीजवळ कैद केली.
हक्क ठरले — या ... फत्तेखान + ... बाजी पासलकर
... कावजी ... बाजी ...
कावजी ... - शहाजींच्या ...

१६४८ — फत्तेखानाची स्वारी — १० हजार सैन्य.
छावणी नीरेकाठी बेलसर. सोबत बजाजी निंबाळकर
मताजी घाटगे. बाळाजी हैबतराव.
बाळाजी हैबतरावाने शिरवळ घेतले →
परंतु कावजी मल्हार खासनीसच्या (महाराजांच्या) सैन्याने
शिरवळचे ↓ हैबतरावाचा पराभव करून ठाणे घेतले - हैबतराव
ठार मारले.- कावजी मल्हारच्या सोबत - भीमाजी वाघ, गोदाजी
जगताप, भीकाजी व भैरोजी चोर, इंगळे, काटे.

(८ ऑगस्ट १६४८ पुरंदरची लढाई)

पुरंदर - महादजी पंतांकडून गोडीने महाराजांनी ताब्यात घेतला —
व फत्तेखानाच्या छावणीवर हल्ला केला. (रात्री) ८ ऑगस्ट १६४८
(ऑगस्ट २२) → बाजी पासलकराचा मृत्यू — (पुरंदरच्या पायथ्याशी युद्ध).
फत्तेखानाचा पराभव — मुसेखानाचा मृत्यू.
→ सासवडपर्यंत पाठलाग.

अफझलखान शहाजीराजांस ६५ हजारांवर सोडून
विजापूरास आला. १०-३-१६४९.
१६-५-१६४९ वटपौर्णिमा (ज्येष्ठ) शहाजींची
मानाने सुटका —
बादशहाचे फर्मान — हमें सख्त अफसोस है कि माबदौलत की
गलतफहमी के कारण आपको जिंदाने शाही की जहमत
गवारा करनी पड़ी / इरादा माबदौलत का पूरा पूरा
इकरार है / आपही की कुव्वते बाजूपर आदिलशाही
सल्तनत का सर ऊंचा बुलंद है - हमें कोंढाणा, बंगलूर
कंदर्पी किले वापस कर दे.

२-८-१६४९ मोरगांव गणेशास्वामी ५ बिघे जमीन दिली.

महाराजांचे विश्वासू कार्य — कोंढवे येथे व शिवापूर येथे घराचे काम

जुलै १६४९ मध्ये विजापूरच्या दरबाराची स्वारी होणार होती - रद्द झाली

१६५४ पुरंदर महाराजांनी ताब्यात घेतला

कान्होजी जेधे
शहाजींने महाराजांकडे पाठवले.

जावळी — मकरंदगड, मंगळगड, रायरीगड मध्ये जावळी.

चंद्रराव व हणमंतराव — शिवमहाराजांच्या गुप्त मावळ्यावर ठेवू रंगोजीराव

रंगो वाकडे ने बदनाम करून चंद्ररावाचा दरारा घेतला.

चंद्ररावाचे उत्तर — तुम्ही काल राजे जाहला - तुम्हांस राज्य कोणी दिधले - येता जावळी जाता गोवळी - एक मनुष्य जीवंत माघारा जाणार नाही - येणे असेल तर उद्याच येणार ते आत्ताच या - येथे उपाय करावा लागेल होईल

महाराजांचे पत्र — "जावळी खाली करोन - हात रुमाल बांधोन भेटीस येवोन हुजूरची चाकरी करणे - बदफैली कराल तर मारले जाल."

चंद्ररावाचे उत्तर — जावळीस येणार तर यावे दारूगोळा महजूद आहे

१५-१-१६५६ महाराजांनी जावळी घेतली - कान्होजी व संभाजी कावजी कोंढाळकराने - हणमंतराव मोरे ला ठार मारले

२८.ऑगस्ट १६५६ चंद्ररावाचा रायगड घेऊन चंद्ररावाला ठार मारले.
व चंद्रगड, मंगळगड, मकरंदगड, कांगोरी, सोनगड, चांभारगड
स्वराज्यात सामील केले.

फिरंगोजी व रामजी पांढरेकरांकडून सुभाच्या सांगाती
मोहिमांचे विवरण घेतले (१ घोडा १५८ ?)
२४ मार्च १६५६ सुपे ताब्यात केले. मोहीते वजीर मंडळात होते
महंमदशहा मृत्यु — ४-११-१६५६
रघुनाथ बल्लाळ कोरडे — दाभोळवर चालून गेला.
महाराजांनी औरंगजेबास पत्र दिले २३/४/१६५७. | मोगलांवर स्वारी
⟶ रघुनाथपंत कोरडे

लूट ११ लाख होन, ७०० घोडे. जुन्नर लुटले ———— ३०/४/१६५७

महाराजांचा औरंगजेबाकडे वकील रघुनाथपंत कोरडे जानेवारी १६५८
संभाजीराजे मृत्यु ऑक्टो. १६५५ कनकगिरीचा वेढा.
१४ मे १६५७ सईबाईंना मुलगा — संभाजी.

स्वराज्यविस्तार —— २४ ऑक्टो १६५७ ठाणे, भिवंडी, कल्याण ताब्यात.
⟶ दुर्गाडीचा किल्ला बांधला.
⟶ आरमार सज्ज केले.
संरक्षणाची गरज.
आरमार सरसेनापती — इब्राहिमखान, दौलतखान मायनाक भंडारी.
८ जानेवारी १६५८ — माहुलीगड.
५ मे १६५८ चौल, रत्नागिरी, खारेपाटण, विजयदुर्ग, [illegible], घोसाळे.
गोवळकर सावंतांकडून सं. १०५० ला भवानी तलवार घेतली.
३०० होन

१६५९ ऑक्टोबर

भोरप्याच्या डोंगरावरचा — प्रतापगड नावाचा किल्ला ——.

बडी बेगम साहिबा — ताज उल्-मुख़द्दिरात — आदिलशहाची आई

अफ़झलखान स्वारी ——

२५० लहान सोन्याच्या तोफा

१२ हजार घोडदळ १० हजार पायदळ ६५ हत्ती, १२०० उंट.

३५० लहान तोफा ८५ मोठ्या तोफा (फिरंगबाणे, गरनाळे, जंबुरके)

एकूण ३२ हजार सैन्य.

खानाला मदत दिली — खानाबरोबर — घोडे, हिरेजवाहिर, रक्कम, ...

सरदार सोबत — अंबर, याकुत, फाझल, अंकुश, सिद्दी हिलाल, घोरपडे, नाईकजी पांढरे, खराटे, घाटगे, काटे, प्रतापराव मोरे, पिलाजी मोहिते, शंकराजी मोहिते, मंबाजी भोसले, बेडे,

खान स्वतःस म्हणवितो, दिनदार कुफ्रशिकन, बुतशिकन, ...

मूर्तिभंजक व मूर्तींचा विध्वंसक.

गर, अर्ज कुनद सिपहर आला| अफ़ज़ल अफ़ज़ला व अफ़ज़ल अफ़ज़ल
अज़ हर मुल्के बजाय नकाराहे| आवाज आयद अफ़ज़ल अफ़ज़ल

खानाचा पराक्रम — औरंगपट्टण, कर्नपुरम, मदुरा, कांची, राजांचा पराभव
बेदर, कनकुर, बसवापट्टण, चित्रनायकनहळ्ळी या राजांचा पराभव केला.

सिद्दी अंबर हात बांधून हारवळ केला.

१६५८ मध्ये औरंगजेबाचा पराभव केला व
सरसेनापती खानमहंमद यांचा वध करविला —
शिरेपट्टणच्या कस्तुरीरंगाचा कपटाने वध केला.

रगवाचे ढुर्य - पत्र लिंगइाटी उुद्दरम -

“रयत आमचे पोगडे आहेत= याचे आगार व तरवारी नक्षेल.
टेउ तिरेनावी जो आमाठ आसेठ नोच तोइेउ ए काबे उउेग उुँठआते
पुरो न उुरेना काटेर बसोन साटोडेया (ओमध्ये उडी
रवेरन बारी. जेथे आसरोल व जासोड. तेथून रवोदून उांढून
जो आसरेरा देउगु ठेवावु. घेदिउ (यास जनोबारानवेत.
उांढून ध्यागियांत घालून पिळोन, ते उुसी येउोन नटयुउ
जाणे

~~कुन्होजी जे~~

कान्होजी जेधे - पुत्र - ५, बाजी, चांदजी, नाईकजी, मताजी, शिवजी
बायका - ४.

↓

[illegible] (१५ जून १६५९) — [illegible]

स्वराज्यात हुजूरच्या परवानगीने.

११ जुलै १६५९ राजगडावरून महाराज प्रतापगडावर निघाले.

५ सप्टें १६५९ भाद्रपद वद्य चतुर्थीला सईबाईंचा मृत्यु

महाराजांच्या रोखाने — संभाजी कावजी कोंढाळकर, कोंडाजी व येसाजी कंक

जिवा महाला, सिद्दी इब्राहिम, कान्होजी जेधे, कृष्णाजी गायकवाड

सूरजी काटके, पिराजी [illegible], संभाजी करवर,

शके १५८१ विकारीनाम संवत्सर - मार्गशीर्ष शु. सप्तमी गुरुवारी इ.स.

१० नोव्हें. १६५९.

कृष्णाजी भास्कर — ठार.

घोडे, जंबुरखाना, तोफखाना. अफझलखानाचे २ मुलगे कैद झाले.

૧૦ નવેમ્બર [illegible] — [illegible]

[illegible], માંગરોળ, [illegible], [illegible], [illegible]

૨૫ [illegible] — [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]

→ [illegible]

[illegible] ૨૬ [illegible] ૧૯૪૯

[illegible]

[illegible] ૨ હજાર [illegible] ૧૨ હજાર

[illegible]

[illegible] — ૨૦ હજાર [illegible]

[illegible] હજાર [illegible]

મહારાજ [illegible] ૨ [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible], [illegible]

[illegible], [illegible]

૧૦ [illegible] ૧૯૫૦ [illegible]

[illegible]

↓ [illegible]

[illegible] — ૨૧ ૧૯૫૦

૬૦૦ [illegible], મહારાજ [illegible], ૧૨ જુલાઈ ૧૯૫૦ [illegible]

[illegible]

૧૩ જુલાઈ ૧૯૫૦ [illegible] ૨, મહારાજ [illegible]

[illegible]

→ [illegible]

२८वे — रंगो कुलकर्णी ठाले.

उत्तरकोकणातील कल्याण भिवंडी, पराक्रम केला —
जंजिऱ्याच्या — सिद्दीच्या जोगराबर पराक्रम.

१६५९ → दाभोळ, चिपळूण, राजापूर घेतले.
शृंगारपूर — संगमेश्वर, पाली ही ठाणी सर केली व
पुढे वर्षात दक्षिण कोकणचा ताबा घेतला.
पुढे १६५९ — प्रतापगडावर अफजलखानाचा वध.
मोरोपंत पिंगळे — पेशवे केले १६५६.

ता.२.मार्च — पन्हाळा [illegible]. ५ एप्रिल १६६३ (शाहिस्तेखानाच्या [illegible])
१ जानेवारी १ जुलै — लालमहालावर छापा — महाराज म्हणाले — [illegible]
१ सेनापती [illegible].
२० मार्च. ↳ स्वतः महाराज लोकांत ४०० मावळे.
१२ [illegible] [illegible] — शाहिस्तेखानाची बोटे तुटली — [illegible]

१३ फेब्रुवारी १६६४ [illegible] महाराज निघाले.

शाइस्तेखान स्वारी – ७७ हजार घोडदळ
३० हजार पायदळ.

सोबत – जुल्फिकारखान(?), हैदरखान, लोदीखान(?), सिद्दी फत्तेखान,
तुरुकताजखान, कारतलबखान(?), [illegible].
भावसिंह, श्यामसिंह, गिरधरसिंह, राजा मकरंद(?), र
राजा अनिरुद्ध, सुभानसिंग(?), गोवर्धन, रामसिंह गौड.
कीरतदेव सिसोदिया – अमरसिंह चंद्रावत,
सर्जा गायकवाड, दिनकरराव काकडे, रंभाजीराव पवार
[illegible], रघुनाथ(?), गाडे, त्र्यंबकजी भोसले, बाळाजी
भोसले, परसोजी भोसले, सिंदखेडचे दत्ताजी व रुस्तुमराव जाधवराव
पंडिता रायबागीन – उदाराम देशमुखाची बायको.
आंत [illegible] ३०० [illegible] ७००.
स्वारीचा मार्ग — पेडगाव - शिरवळ, सासवड, कोंढवा(?), पारगाव(?), पुणे.
२५ जाने(?) ते. ९ मे १६६० – ला पुण्यास ठाकला.

चाकण वेढा — २१ जून १६६० , १४ ऑगस्ट १६६० (किल्ला ५६ दि.(?))
→ सुरुंग. २० हजार सैन्याचा वेढा
मोर्चे — उत्तर, गिरीधरकुंवर, कीरतदेव, बाबाजी(?), शमसुद्दीनखान.
पूर्व — सय्यद हसन, उझबेगखान, निजामसिंह(?).
दक्षिण — भावसिंह, [illegible]खान, जाधवराव.
पश्चिम — राजा रायसिंग.

सूरत — लुटली

४ सोबत ८ हजार स्वार

महाराज कुडाळकर निघाले — ५ जाने. १६६४ — पुण्याहून १६६४ सुरतेस पोहोच
२० जाने. १६६४ [illegible] निघाले

महाराज - त्र्यंबकेश्वर - नाशिक कोळवण - पणदेवी उधना - सूरत

लूट - औरंगजेबाच्या वाकड्यांनी आणलेली — सोन्याची पालखी इ.

बहिर्जी नाईक

- ३० पोती सोने
- ~~६ हजार~~ शेर रूपे
- २८ शेर मोती
- ४० शेर हिरेमाणके

} एकूण लूट १॥ हजार [illegible] कारवाया —
गाडा गाडा २०० शेर सं.

ઉદયભાણનો વધ

મૂળ - કોંઢાણાનો પવાડો

કંઢર જુબાજી બોલતો — "શિવબા રાજે ઉર ભંગાયો"
ભગવંતાનો રાજે ઝાલો / કાઢુન (તો) બારેડ ડોંગા આલો
ઉભે તાન્હી શિવબા આલો / બાબાજરવ રાજ્યમાંમાં પંગાયો
"મારા રામરામ દાદાનું" / ગઢમાં ગઢકુ-યા બોલિયા
"ગગન ભાઈઠુ ઉંચા" / કાનમાં રંગાગરીગાયો
ગઢ જિતાવેલો ગઢકુ-યાનો / રાજ્ય જિતાવેલો બેલોજીનો
જિતવાનેરન દાદાનું / વિનાને ઉતો રાઉતોજીનો
"મેઘૂન રાઉતમ રાંગા / મારા હાતાની મહારાજાનો"

ઉદયના ઉપર રાગા બોલે / ~~[illegible]~~ યોદ્ધા ઉલરખવાનો
"રખાતા જ્યાની ઉરણી આલા / ઝાંઝી ડંડ ભરૂને રજુનાથાલ
ઉભો નાનોને ઉણ / કોરલી ગાળતો ઉરસાંતો

— बाजीप्रभु देशपांडे चरित्र —

इ.स. ३१९ नागपूर प्रांतात - वाकाटक घराण्याचे प्रधान आणि गोत्र
गुप्त घराण्याशी संबंध होता. राजधानी भद्रावती (चांदा जि." भांडक)

इ.स. १२व्या शतकांत — मांडवगड येथील राजा महलकदेव याचा प्रधान (कोका) त्याचा अल्लाउद्दीनच्या सेनापती ऐनुल्मुल्कने → मारला गेला. इ.स. १२२०.
पराभव केला.

ऐनुल्मुल्काने उतार केली ५४ हजार लोक ठार केले.

महलकदेव आपल्या प्रधान कोकासह यादव राजांकडे आला.

कुळकर्णी — रघुनाथ प्रभु —

↓ विश्वासप्रभु वैजप्रभुचा पणतू बाजीप्रभु

बाजीप्रभूचा पणजा वैजप्रभु मावळातील देशपांडेपणाचा वतनदार होता हिरडस येथील सिंद गांवी रहात असे.
बरिदशाहीच्या सरदार होता.

पिलाजी (बाजीचा आजोबा) ५२ गांवांचा देशपांडे व कुलकर्णीपणाचा वंशपरंपरागत हक्क.

बरीदशाही बुडाली — आदिलशाहीने घेतली —

पिलाजी आदिलशाहीतून निजामशाहीकडे आला. शहाजीराजांबरोबर पराक्रम केल्याने त्यांच्या राजदरबारांत होता.

पिलाजींचा पुत्र कृष्णाजी शहाजींबरोबर निजामशाहीचे पुनरुज्जीवन करण्यास होता.

कृष्णाजी बांदल व पिलाजी प्रभूंची १६३८ च्या दरम्यान युद्ध झाले. यांत पिलाजी प्रभु अजाजी प्रभू ठार झाले.

बाजीप्रभूंना ८६ [illegible]

कृष्णाजी बांदलांनी
कृष्णाजी प्रभुंची
गांव बळकावली ?

कृष्णाजी प्रभुने विजापूर दरबारांत आपले वजन खर्चून
त्यास आपल्या बाजूने करून घेतले.
कृष्णाजी बांदल - रोहिडखोऱ्याचा वतनदार असून
रोहिडा किल्ल्यांत राहत होते. १२०० फौज होती.

बांदलांचा शिवाजींच्या सरकारी दादोजी कोंडदेव व कान्होजी जेधे यांच्याबरोबर
झगडा झाला.
बांदलांचा कारीच्या जेधे देशमुखांबरोबर झगडा झाला
५ लढायांत बांदलांचा पराभव.
६ वी लढाई कांसारखिंडीत झाली — जेध्यांची ६०० माणसें }
बांदलांची १२०० — " }
युद्धांत — ३०० माणसें मेली.
या युद्धांत बांदलांने जेध्यांची वाडी लुटली.
बाजी प्रभुने बांदलांना मदत करून युद्धांत पराक्रम केला.
बाजी प्रभु बांदलांचे दिवाण होते.

{ खळदबेलसर येथील युद्धांत दादोजी कोंडदेव व कृष्णाजी बांदल
यांनी संयुक्तरित्या युद्ध करून मोगलांचा पराभव केला १६४८.

दादाजींचा बांदलांनी पराभव केला.
बांदलांनी कुतुबखान व बाजी आपल्या सरदारांस शिवाजींच्या
विरुद्ध मदत केली. — बादशहाकडे कागाळ्या केल्या.
चंद्रराव मोरेचा बंदोबस्त केल्यानंतर १६५५ मध्ये
शिवाजीने रोहिडा किल्ल्यावर हल्ला केला.
त्याचा सेनापति आबाजी विश्वनाथ प्रभु.
~~बाजी~~ बांदलाला आबाजी विश्वनाथाने ~~युद्ध~~ केले.
बाजी प्रभुला शिवाजीकडे वळविले. त्यांना पायदळातील
सरदार नेमण्यांत आले →
बांदलाचे हातपाय तोडले (चौरंगा केला).
वतन जप्त केले — दिपाऊबाईंनी परत दिले.

१६६० त: सिद्दी जौहरने [illegible] वेढा घातला [illegible] पन्हाळा [illegible]

आषाढ व. १ ला शिवाजी पन्हाळ्यांतून पळून विशाळगडाकडे बाहेर पडले.
बरोबर ५००० मावळे निघाले.
विशाळगड — ३२०० x १०८० x ३००० फूट). क्षेत्रफळ २३५ चौ. मैल
इ.स. ११.१००० मध्ये बांधलेला.

↓ पन्हाळ्याच्या वायव्येस ३५ मैल. गजापूरच्या डोंगरावर.

गजापूर खिंड — किल्ल्याच्या पायथ्यापासून २५ मैलांच्या अंतरावर.
३ मावळे गाडे ह. दुर्गीत [illegible] २ [illegible] लोक.

पन्हाळा ते गजापूर — ३० मैल — ६॥ तास शिवाजीला पोहोचण्यास लागले

बाजीप्रभू — ५ तास खिंड लढवली ३ तोफा परतले.

↓ बाजीप्रभूस २ बायका व ८ मुलगे.

- सोनाई
  - महादजी
  - हीराजी
  - रामजी
- गौतमाई (५)
  - येसाजी
  - बाबाजी
    - ↓ हंबीरराव मोहितेबरोबर — शिवाजीच्या दक्षिण मोहिमेवर होता.
  - लिंबाजी
  - हरे
  - नेताजी

जन्मस्थान - दोहद (गुजरात)

औरंगजेबाचे चरित्र ✓

३ नोव्हें. जन्म १६१८ राज्यारोहण २१ जु. १६५८ मृत्यु १७०७.

तैमूरलंगाचा ११ वा वंशज.

औरंगजेबाने मीरजुमला (गोवळकोंड्याचा वजीर) याची मदत घेतली

१६५६ च्या नंतरची औरंगजेबाने गोवळकोंड्याचा वेढा घातला. दाराने शहाजहानाकडून फर्मान पाठवून हा वेढा उठविला. मान करून गोवळकोंड्याच्या बादशहाने पडझडीची तयारी.

मीरजुमल्याने कोहिनूर शहाजहानास नजराणा म्हणून दिला.

औरंगजेबाने धाकटा मुराद यांस फसवून त्याला नेहमीच फसवून ग्वाल्हेर तोडे त्याला पाठवून - आपल्या बाजूला वळवून घेतले.

मीरजुमल्याची विजापूर राज्य खालसा करण्यासाठी शहाजहानने नेमणूक केली औरंगजेबास मीरजुमल्याचे कुटुंब आग्र्यास ठेवले.

मीरजुमला औरंगजेबाच्या बाजूने सामील झाला त्याला औरंगजेबाने दौलताबादच्या किल्ल्यावर कैदेत ठेवले व बाजूस केले

दारापुत्र सुलेमानने शुजाचा पराभव केला —

औरंगजेब व मुरादच्या सैन्याशी — जसवंतसिंगाने दाराच्या हुकुमावरून नर्मदातीरावर लढाई दिली.

सामूगडच्या लढाईत औरंगजेबाचा प्रथम पराभव झाला नंतर दारा हत्तीवरून घोड्यावर बसल्यामुळे - सैन्याचा धीर खचला व त्याचा पराभव झाला.

दारा दिल्ली — लाहोर - मुलतान - सिंध बहादूर येथून गुजराथमधून अहमदाबादवर. औरंगजेबाच्या सरदार शहानवाजखानाने त्याला आसरा दिला.

अलाहाबादजवळील खजवा येथे लढाई झाली शुजाने प्रथमतः औरंगजेबाचा पराभव केला औरंगजेबाचा हत्ती ठार झाला अलीवर्दीखानाच्या सल्ल्याने शुजा हत्तीवरून खाली उतरला — व शुजाचा पराभव झाला.

शाहिस्तेखानाला औरंगजेबाच्या पराभव झाला. शिवाय पुत्रामुळे
तो बेसावध झाला सुलेमानशिकोह आग्र्याहून दूर घेऊन निघून
गेला
औरंगजेबाने आपला थोरला पुत्र सुलतान महंमद (शुजाचा जावई)
याला ग्वाल्हेरच्या किल्ल्यावर तुरुंगात ठेवले
(तो शत्रूला मिळाला म्हणून)
१६५९ मार्चला अजमीरपासून दाराशिकोह व मोगलांमध्ये देवराई
येथे लढाई होऊन (दाराच्या फौजेत फितुरीमुळे) दाराचा पराभव
दारा - अहमदाबाद - कच्छ भक्कर येथून - जीवनखान
पठाणाने त्याला पकडून - औरंगजेबाच्या हवाली केले
तेथून त्याची हत्तीवर बांधून धिंड काढण्यात आली.
दाराची बहीण रोशनआरा बेगमने दारास ठार मारायचे
ठरविले दाराचा खोजाकडून ठार मारण्यात आले.
जयसिंगाने - श्रीनगरच्या राजाला फितविल्यामुळे - राजपुत्र
सुलेमान कैद झाला — परिणामी - औरंगजेब
शुजावर चालून गेला - शुजाचा पराभव झाला
तेथून तो आराकानला पळाला - आराकानच्या

राजाच्या मदतीने — मराठा सैन्याच्या मुसलमान आरोग्याच्या
राजाने मदत न केल्यामुळे सुजाने आग्र्यावर हल्ला केला - शुजाचा
पराभव झाला. १६५९ सुजाचा ~~[illegible]~~ मारला गेला.

— x —

औरंगजेब ३ वर्षे गुजराथच्या सुभेदार होता १६५८ त दक्षिणेत आला.
१६३६ मध्ये — दक्षिणेवर सुभेदार (फारशी कामगिरी केली नाही)
१६४३ मध्ये — नर्मदेपर्यंत कारभार सुरुवात केली. ९ वर्षे
१६४७ मध्ये बल्ख व बदख्शान भागात लढाई जिंकण्यासाठी धाडले.
१६५७ साली — पादशहाला आजारी पडला.
या आजारपणात आपण कोणी जातो हे ठरविण्यासाठी सर्व मुलांना
आमंत्रण दिले — शिवाजीने मोहोरबंद पत्र पाठवून करावे
दिले — युद्धावर आल्यानंतर ते त्याचपासून पाहिले.

औरंगजेबाची इच्छा — आपली गादी आपल्या पश्चात सुलतान अकबर
मरहूमच्या राजघराण्यातील राणीच्या पोटी जन्मलेल्या
मुलाला मिळावी अशी होती.
पहिले २ पुत्र — मुअज्जम व मोहम्मद आजम हे - हिंदु राण्यांच्या
पोटचे होते.

डिसेंबर १६५८ औरंगजेब काश्मीरला (थंडाव्यात) जाण्यासाठी निघाला —
सोबत ३५ हजार घोडदळ ५० हजार पायदळ ५०० तोफा.
(प्रवासाला) पोहोचण्यास २ महिने लागले.

छावणी — हरवर तंबू तोफखाना - रकाबखाना - गुसलखाना -
कैदखाना - (औरंगजेबाजवळ ७ रत्नजडित सिंहासन होते)

५३ तंबूचे सामान नेण्यासाठी २०० उंट १०० खेचरे १०० मजूर
लागत असत.
स्वारीबरोबर ४ लाख लोक आणि ८ मैलाचा होता.
५० हजार उंटांवर
तेगखान तंबूसमोर आजूबाजूचे रंगलेला असे —
५०० पावलांवर शिपायांच्या चौक्या असत.
बादशहाच्या तंबूसमोर मोकळी जागा ठेवून तोफखाना
तयार ठेवलेला असे.

औरंगजेबाचा [illegible] - १६६६. औरंगजेबाच्या सुभेदाराने —
बहुतेक किल्ले जिंकले, शाइस्तेखानाने आदिलशहाकडून कोंकण
[illegible] सिंहगडपर्यंत केले.

औरंगजेबाकडे — मथुरा, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]
नष्ट केले

महाबतखान व दिलेरखानाचा साल्हेरीस पराभव

१६७३ साली — बादशहाने सौरवर्ष कालगणना बंद केली.

— दारूबंदी, जुगारबंदी नवीन कायदे केले. मुसलमानांना ८०

काशीची — नवीन मंदिरे बांधणे — जुनी दुरुस्ती बंद केली

कर माफ केले. आयातीत सरसकट कर बंद केला - रहदारी

कर जारी केला.

हिंदूंच्या यात्रा बंद केल्या — गायनवादन बंद केले —

तारीखवार लिहिला जाणारा इतिहास बंद केला.

१६७५ साली गोसाव्यांची दिल्लीतून बंदी -

औरंगजेबाने एका दिवसात ६५५० देवळांची नासाडी केली

मुसलमानी कायद्याप्रमाणे — न्यायदान सुरू केले —

हिंदूंना नोकरीवर ठेवणे बंद केले.

जसवंतसिंगाच्या पुत्रास पृथ्वीसिंगास विषारी पोशाख देऊन ठार मारले.

१६७९ मध्ये मेवाडच्या राजसिंहाने औरंगजेबाच्या मुलाचा

पराभव केला (नाईकवाडे) - दिलेरखानाचा पराभव [illegible]

[illegible] केला.

— नेताजी पालकर —

जन्म :— चौक तांदळी (श्रीगोंद्याजवळ)

कान्होजी आंग्रे.

जन्म :— हर्णे - आंगरवाडी.

— × —

नेपोलियन बोनापार्टशी तुलना —

उल्मची लढाई :—

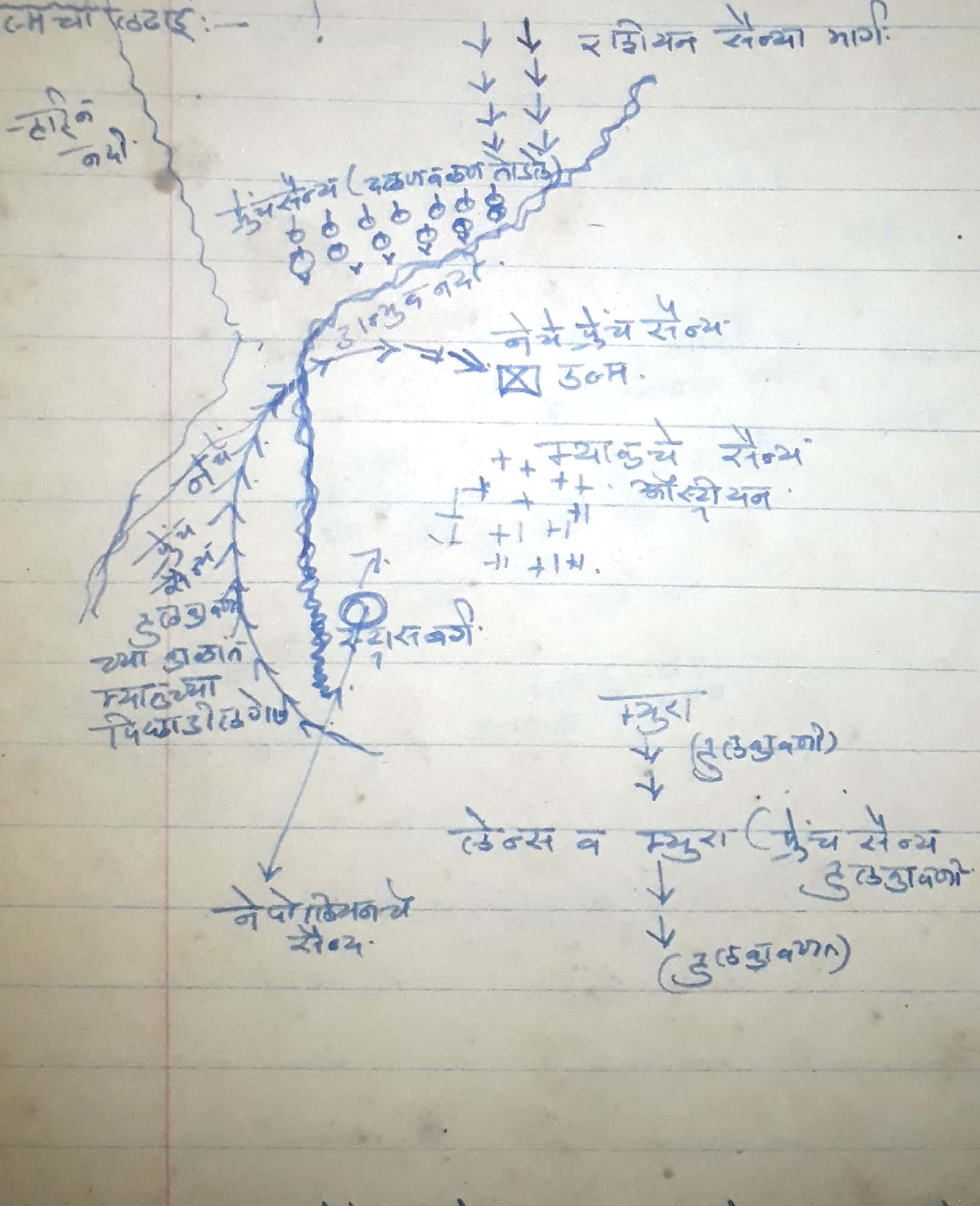

या युध्दात नेपोलियनने युध्द न खेळतां डावपेचांनी ५० हजार सैन्याचा पराभव केला

२ डिसेंबर नोव्हेंबर १८०५

ऑस्टरलिट्झची लढाई — प्रतापगडचे युद्ध लढणारी - नोव्हेंबर १६५९.

रशियन + ऑस्ट्रियन सैन्य एकूण ३ लाख विरुद्ध नेपोलियन २ लाख.
नेपोलियनने आपण घाबरलो आहोत असे नाटक केले.
माघार घेतली, पुन्हा माघार घेऊन सैन्य मागे वळवले.
ऑस्टरलिट्झ गांवाजवळची टेकडी - रचून उंच केली. (युद्धक्षेत्र)
युद्धाच्या आदल्या दिवशी सर्व सरदारांबरोबर बादशहाने भोजन घेतले
एकूण लूट - १८५ तोफा. ४०० गाडे. ३०,००० कैदी, १ लाख ५० हजार सैनिक मारले गेले.

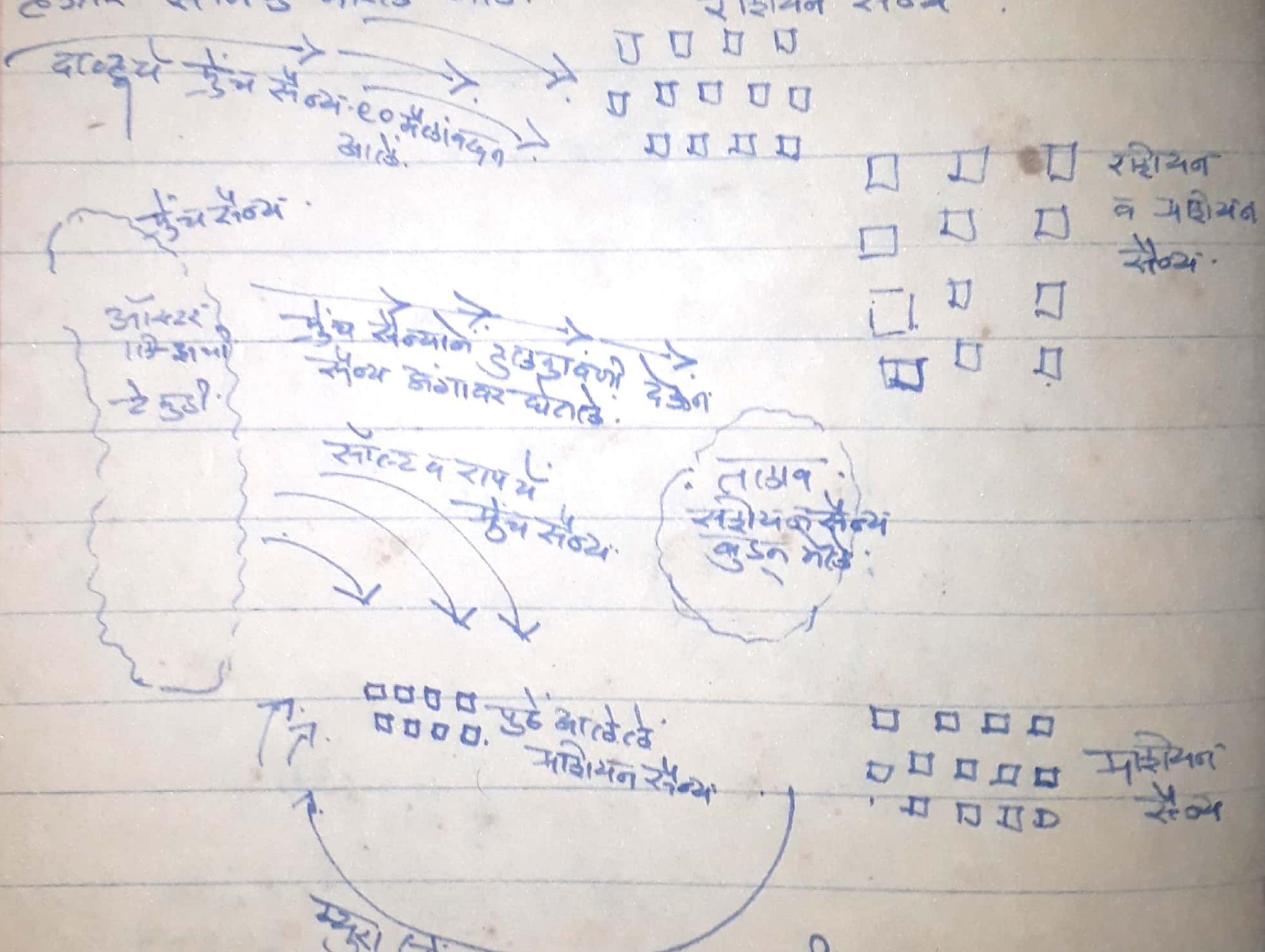

महाराष्ट्रातील कवि :- ठेरगडु:

प्रत्यक्षदर्शी [illegible] भवभूति; दशकुमारचरित (दंडी)
*पद्मपूर — कुंडिनपूर

मुसलमानांचे अत्याचार :-

भारतातील सत्ता [illegible] बौद्धधर्मामुळे भारताचा नाश झाला.

सिंधमधील बौद्धधर्मीय ठाकूर (देवल) - इ.स. ७१२ मध्ये महंमद कासीमने
निरुणे - दाहिरचा सरदार कुस्तोम आलीफ याने अरबांना मदत केली.
५० हजार स्त्रीपुरुषांची कत्तल केली. ७०० भिक्षुणींना दासी केले.
मोकू बसरायाने नदी ओलांडण्यास मदत केली.
सिंध जिंकल्यावर कासीमने ६ हजार लोकांची कत्तल केली.
६०,००० स्त्रियांना दासी केले.

गुजराथच्या अहमदशहाने १४१४ [illegible] ६००० देवळे पाडली
अकबराने चितोड घेतल्यानंतर ३० हजार लोकांची कत्तल केली.
बहामनी राजाने १४०६ मध्ये सोनाराच्या मुलीशी लग्न करण्यासाठी
विजयनगरच्या देवरायावर हल्ला करून २ लाख लोकांची कत्तल केली.
बल्बनने माळव्यावर हल्ला करून ५० हजार लोकांची कत्तल केली.
अल्लाउद्दीन खिलजीचे नियम ① गाईम्हशींवर कर ② हिंदूंनी अर्धे उत्पन्न
बादशहाला द्यावे ③ हिंदु बायकांनी मुसलमान [illegible]
म्हणून रहावे ④

मातृशक्तीची कदर - अल्लाउद्दीन [illegible] बडोद्याच्या [illegible] याने अल्लाउद्दीन कडे
[illegible] आणि [illegible] देवगड - [illegible]
[illegible] केले.
[illegible] सोडून [illegible].
बहामनी बादशाह - अल्लाउद्दीनशहा - १००० ब्राह्मण:
महंमद गझनीने - विश्वनाथ नष्ट केले —.

निजामशाही, आदिलशाही, कुतुबशाही - भारतीय मुसलमान
आदिलशहा - अरबांचे वंशज
कासीम - जाट
कुतुब - इराण

पाच शाह्यांचे फौज एकत्र X विजयनगर
[illegible]

(ठ २(१७७)
क्र. ४५

Maharashtra of the Shivshahi Period.
By. V. S. Bendre.

Territory acquired by Shivaji was backward politically, difficult physically, very poor economically.

The great famine. 1630-33. Durgadevi

helped Swarajya - Muslim officers. left villages handing over charges to Hindu assistants.

villages deserted - and disputes for ownership after restoreing.

Marathi as administrative language.

Nitidrarma as criminal jurisprudance.

शिवकालीन वाङ्मय :—

करणकौस्तुभ — ज्योतिषासाठी.

गोविंदभट्टी — गोविंदभट्ट रेवडकर.

शेणवीजातिनिर्णय
कायस्थधर्मप्रदीप
—— " धर्मदीप
} गागाभट्ट

स्मृतिकौस्तुभ —— अनंतदेव

कुलकामाळेखावृत्ता
जातिविवेकसिंधु
} कुमाठाकुरभट

राज्याभिषेकप्रयोग
समायानाया
तुलादानप्रयोग } — गागाभट्ट

राज्याभिषेककल्पतरु — निश्चलपुरी.

व्यवहारनिर्णय -
श्रतोद्योता —
शिवार्कोदया —
पिंडपितृयज्ञप्रयोग
प्रयोगसार } — गागाभट्ट

धर्मकल्पतरु — केशवपंडीत
बुधभूषण — संभाजी.
शिवभूषण — भूषणकवी.
श्रीशंभूप्रताप — हरिकवी.
राजारामचरितम — केशवपंडीत
भोजनकुतूहल — रघुनाथ नवहस्त.

"राजा जयसिंग आणि शिवाजी महाराज" ——— वा. सि. बेंद्रे.

पृ.३ — मालकी औरंगजेबाने कुराण उचलून अंगावर घातला व मोत्याचा तुरा. मनुची

पृ.८ — गडाच्या उत्तर भागाकडून मोर्चे लावले व पायथ्यापर्यंत खंदक खणून मोर्चे पुढे पुढे आणले. कॉस्मा-द-गार्डा.

पृ.९ — मनुचीने: रामनगर, पेठ व चौथिया येथील कोळी राजांची मुले ओलीस ठेवली.

पृ.१० — दाउदखानाने कोंढाणा ते शिवापूर बेचिराख केला. खाफीखान
मराठ्यांनी मोगली सैन्याचा पाठलाग करून पुरते केले.
जयसिंगाची तक्रार - बाक्री, जहागिर देण्याचा अधिकार त्याला नाही याबद्दल खंत.

पृ.११ - जयसिंग सैन्याचे ३ भाग. (१) लुटालूट (२) सैन्याच्या रक्षणार्थ
(३) पुरवठ्यासाठी —— जयसिंगाचे औरंगजेबास पत्र —

पृ.१५ पुरंदर लढ्यात ३० हजार रु. व वर्षाचा दारुगोळा खर्च झाला

पृ.१६ - पुरंदर ३१ मार्चपासून १२ जूनपर्यंत लढत होता पावसाळा सुरू झाला. ~~असे सुध्दा म्हटले जा~~ शिवाजीने माघार घेतली.
जयसिंग पुण्याला येईपर्यंत आदिलशहाने खवासखानाकडे सैन्य देऊन शिवाजीचा चौल पर्यंत मुलुख लुटण्यासाठी पाठवले.
शिवाजीने त्या सैन्याचा वेंगुर्ल्यानजीक पराभव केला व ६ फेब्रुवारीला मालवणाहून ८५ फ्रिगेटस् ३ गुराबांसह दूरवर बसनूरपर्यंत हल्ला चढवला व आदिलशाही फौजेचे लक्ष दुसरीकडे वेधून घेतले.

पुरंदर घेण्यासाठी मिर्झाराजाने शिवाजीसोबत मामा रुस्तुमजमां यांना दिले.

पृ.५० - मोगलाईच्या कारकिर्दीत निजामशाही परकीय मुसलमानांमुळे नष्ट झाली. मराठ्यांनी निजामशाही टिकवण्याचा प्रयत्न केला.
आदिलशाही परकीय पठाणांच्या वर्चस्वामुळे औरंगजेबाशी सलूखमसलतीने मराठ्याविरुध्द लढली व नाश पावली —
शिवाजीचे राजकारण आदिलशाहीच्या पचनी पडले नाही.
कुतुबशाही मोगलांशी प्रत्यक्ष चकमक होऊ देत नव्हती.
शिवाजीने आपला राज्यविस्तार आदिलशाही, निजामशाही परंतु मोगल मुलुखांपासून दूर ठेवला.
आदिलशाही सैन्य चेऊलपर्यंत आले असते तर, जयसिंग व आदिलशाही सैन्याची लढाईत हात मिळवणी होऊन शिवाजीचे स्वराज्य सहज खलास झाले असते.

शिवाजीने हे कुरूर तोडून दिली नाही. आदिलशाही सैन्याचा पराभव केला बाजी घोरपडेला मुधोळला ठार मारले. आणि जयसिंगाला कोंडाणे वगैरे सालवडमार्गे येण्यास भाग पाडले.

शिवाजीने जयसिंगाला लिहिलेले पत्र — हे रामाच्या वंशातील असून बकेरावदकी वाटवतोस. स्वतः साठी आज्ञा केली असतास तर शिवाजीने तुझे स्वागत केले असते. शाहिस्तेखानासारख्या मातब्बराप्रमाणे मी तुलासुद्धा लोळवले असते. परंतु तुला पाठवण्यात औरंगजेब हिंदु हिंदुना लढवत असून स्वतः निधास बसून वनराज म्हणून सत्ता गाजवित आहे. कुत्र्यांच्या मुसलमानांनी आम्हांवर सत्ता गाजवावी हे लज्जास्पद आहे. कोटि कुळाने हिंदु औरंगझेबाला सुद्धा सांपडणार नाहीत.

बादशहाने तहाप्रमाणे आदिलशाहीचा ९ किल्ल्याचा मुलुख घेण्यास परवानगी दिली. शिवाजीने आदिलशाही व मोगल या स्वधर्मीयांत जुंपू लावून दिली. जयसिंगाला शिवाजीचे मुद्दे पटले. व शिवाजीने मिर्झाराजे जयसिंगाला फोडण्यासाठी तह केला. ज्याप्रमाणे हिटलरने रुकुर्डीला इंग्रजांशी करार केला नाही त्याचप्रमाणे शिवाजीने रजपूतांशी युद्ध टाळले व जयसिंगाच्या मनांत शाहिस्तेखानाला बादशहाचे गुप्त (खोटे) पत्र दाखवून परकी सत्तेविरुद्ध अढी निर्माण केली.

शिवाजीने तहाप्रमाणे संभाजीला मनसबदारी दिली व स्वतः नाकारली. कलम नं. २ प्रमाणे दक्षिणच्या सुभ्यांत आवश्यकते नुसार हजर रहावे म्हणजे प्रत्यक्ष औरंगजेबाच्या दरबारात हजर रहावे असा अर्थ होत नाही. म्हणूनच शिवाजीने नोकरांच्या रांगेत उभे रहाण्याचे नाकारले.

—शिवाजीने दिलेरखान मिर्झा राजा यांच्याशी वाटाघाटी केल्या
जयसिंगाने शिवाजीस पन्हाळ्याकडे पाठवून विजापूर स्वारी केली.
शिवाजीने पन्हाळ्याकडे जाऊन छापा घातला. पन्हाळ्यानजीक पराभव
झाल्यावर जयसिंगाशी तह केला. आदिलशाही व मोगल फौजांत लढत होऊन
दोन्ही मुसलीम सत्ता खिळखिळ्या झाल्या.

पृष्ठ. ९७ - परकालदासाचे कल्याणदासाला पत्र - [illegible]
जयसिंगाने तेजसिंगाला दिल्लीला पाठवले. शिवाजीच्या स्वागतासाठी
फिदाईखान व रामसिंगाने जावे असे बादशहाचे फर्मान.
११ मेला शिवाजी मलुकचंद सराईत आला. रामसिंगाने
शिवाजीला शिरपाव व घोडा भेट दिला. शिवाजीने शिरोपाववाल्याला
२०० रु. इनाम दिले.
१२ मे रोजी मुन्शी शिवाजीला दरबार बागेकडून घेऊन गेला.
रामसिंग फिरोज बागेजवळून — शिवाजीला चबुतऱ्याजवळ आणले म्हणून
रामसिंगने रामदास म्हणून २ कोस शिवाजीस आणण्यासाठी
पाठवले. नुरगंज बागेपाशी दोघांची गाठ पडली.
शिवाजीच्या ताहेरखानाच्या जागेजवळ उभे केले.
शिवाजीला खिल्लत दिली नाही. जाफरखान, जसवंतसिंग
यांना खिल्लत दिली. शिवाजी चिडला.
नंतर शिवाजीला खिल्लत देण्यात आली त्याने ती नाकारली.
शिवाजी चिडून निघून गेला. संभाजीला १३ मेला बादशहाने,
शिरपाव, कट्यार व मोत्यांचा कंठा दिला. शिवाजी १५ ता. पर्यंत
दरबारात गेला नाही.

पृ. १०३ : परकालदासाच्या पत्राप्रमाणे - शिवाजीच्या कारकुनांची (आत्मातील) लोक
स्तुती करतात.
औरंगजेबाची समजूत शिवाजी [illegible] होता
शिवाजीची समजूत ~~औरं~~ संभाजी [illegible] होता
औरंगजेबाच्या मनांत शिवाजीचा अपमान करण्याचा हेतू नसता
परंतु शिवाजीच्या मनांत औरंगजेबाकडे दुर्लक्ष करणे हे [illegible]

पृ. १०५ - औरंगजेबाची अस्वस्थता -
सभासद प्रमाणे - शिवाजीने फौलादखानाची भेट घेतली.
फौलादखानाने शिवाजीसाठी मकान करण्याचे कबूल
आश्वासन दिले/ कु. या दिवसापासून पोलादखानाचा —
पहारा बसला. दररोज १० पहारे असून [illegible] जात असे

छोटया बखरीप्रमाणे - पातशहाने मिठाई वांटणे व उत्तर जोधसिंगा अगोदर पाठवून देण्यास मंजुरी दिली.

मनुचीप्रमाणे - फिदाईखानाचा वाडा तयार होईपर्यंत शिवाजीला डेऱ्यांत रहाण्याचा हुकूम पातशहाने दिला. रामसिंगाने बादशहाला शिवाजी पळाल्याची बातमी सर्वप्रथम दिली.

खाफीखानाप्रमाणे - शेवटी आजारी असल्याचे सोंग केले. आजारपणांत ब्राह्मणांस घोडे दान करून पळून जाण्याची तरतूद केली. एका साथीदाराला सोंग देऊन बिछान्यावर झोपवले. दुसऱ्यादिवशी मथुरेला पोहोचला.

दोघे - मिर्झा राजेन टाकल्या अलहाबादेत कृ. व. कुळकडे संभाजीला ठेवले. टॅव्हेटाईनमुळे - वाटेत संभाजी मेला.

जेधेशकावलीप्रमाणे - राजांना २५ मेला नजरकैदेत टाकले.
राजे १७ ऑगस्टला पळाले.
२० ऑगस्ट (त्रिंबकपंत व रघुनाथपंत डोरे धरले)
२० नोव्हे. १६६६ महाराज राजगडावर आले.
संभाजीला विश्वासराव ब्राह्मणांकडे ठेवले.

परखळदास लिहितो - शिवाजीला शिक्षा करावी म्हणून जाफरखान बेगम जहाआरा. जसवंतसिंग फतेखानाची बेगम यांनी पातशहावर आग्रह केला. शिवाजीला मारण्याचा बेत रामसिंगाला कळला. रामसिंगने अमीनखानाकडे रदबदली करून बादशहाच्या सांगण्याप्रमाणे शिवाजीसाठी जामीन दिला. १५ मेला जामीनकतबा कुमाराने लिहून दिला. पातशहाने शिवाजीला काबुलला पाठवण्याचे ठरवले.
रदंदाजखानाला पातशहाने स्वारीवरः शिवाजीचा खून करण्यासाठी सूचना केली.

परखळदास लिहितो - शिवाजीचे औरंगजेबाकडे पत्र - सर्व किल्ले परत करावेत २ कोटी रु. खंडणी शिवाजी भरेल बादशहाच्या चाकरीत माझा मुलगा राहील.
बादशहाने सर्व किल्ले मागीतले - शिवाजीने टाळाटाळ केली.
शिवाजीने कुमारला जामीनकतबा रद्द करण्यास सांगितले.
शिवाजीची बादशहाला विनंती - कुमारच्या ताब्यांतून माझा मुक्त करा
बादशहाचे उत्तर - कुमार माझ्या पूर्ण विश्वासांतील आहे.
१२ जूनला बादशहाने शिवाजी पळाल्यास अडवून ठेवा असे हुकूम जारी केले.

शिवाजीचा बादशहाला अर्ज - मला बैरागी होऊ द्या
बादशहाचे उत्तर - बैरागी होऊन शिवाजीने अलाहाबादच्या कैदखान्यांत रहावे.

परकाळदास - 22 जुलैला. शिवाजीनें कवींद्र परमानंदाकडे सर्व सामानसुमान देऊन दक्षिणेकडे पाठवीलें.

परकाळदासाचे पत्र २३ ऑगस्ट १६६६ - बादशहानें शिवाजीला ठार मारण्याचा हुकूम दिला. नंतर रद्द करून विठ्ठलदासाचे हवेलीत नेण्याचे सांगीतलें. शिवाजीची भेट रामसिंगाने नाकारली (बादशहाचा हुकूम) शिवाजीला संशय आला. शिवाजीभोवती मोठा पहाऱ्यावर रामकिसन, जिवा जोशी, श्रीकिसदन उपाध्याय, पुरोहित बाळराम होते. (रामसिंगचे चाकर) देवडीबाहेर बरकंदाज, हवेलीसभोवती फुलादखान मिर्झा रक्षक व रजपूत ठाकूर यांचा पहारा होता.

मदारी मेहतरच्या पत्रव्यांतील एक कागद - महाराजांनी मदारी मेहतर व हिरोजी फर्जंद यांना बोलावून शपथविधी केला. हिरोजीला स्वतःच्या बिछान्यावर झोपवून स्वतः पेटाऱ्यांतून पळून गेले. बादशहानें हिरोजीला पकडून नंतर सोडून दिले.

काळशाहाच्या दप्तराप्रमाणें - १६ ऑगस्ट बादशहाच्या हुकुमाप्रमाणे सर्व मार्ग बंद करण्यांत आले. परमानंदाला अटक करण्यांत आली.

परकाळदास लिहितो - २३ ऑगस्ट - शिवाजीच्या शयनस्थानी पहारा नसे, शिवाजीच्या पलायनाबाबत दोषी कोण याची चौकशी अमिनखानाकडे सोपवली. शिवाजीच्या तपासासाठी मथुरेकडे नदीघाटावर जोर रक्षक होते. शिवाजीचे सैन्य परवाने दाखवून चंबळा व नर्मदापार झाले. फुलादखानाने रामसिंगाच्या नोकरांकडून जबरदस्तीने लिहून घेतले. रुदाईखानाने त्यांना सोडून दिले व रामसिंगाला दोषमुक्त केले.

निष्कर्ष :- महाराज १३ सप्टेंबरच्या आधीच महाराष्ट्रांत पोचले. राजगडावर २० नोव्हेंबरच्या दरम्यान संभाजीबरोबर आले. मधल्या काळांत संभाजी मेल्याची बातमी उठवण्यांत आली.

संभाजीला मथुरेहून आणतांना मोरोपंताची सौ. लक्ष्मीबाई यांनी त्याचा भाऊ कृष्णाजीपंत, कुशी राऊत यांच्या बेईमानीस बळी न पडतां वाचवले. कारण राऊत बादशहाच्या स्वाधीन संभाजीला देऊन इनाम मिळवणार होता.

प्रतापगडचे युद्ध   दु. मोडक

खानाबरोबर ३५ ते ४० हजार सैन्य. स्थानिक १० हजार.
८०/९० मोठ्या तोफा. } १५० ते २०० दारुगोळा वाहून नेणारे घोडे.
५००/६०० छोट्या तोफा. }

अफझलखान उत्कृष्ट सेनापती होता. महाराज प्रतापगडावर आल्याबरोबर त्याने पुणे प्रतापगड न घेता सरळ त्या वाईपुरखोऱ्यातून प्रतापगडावर आला व महाराजांच्या रसद मारण्याचा डाव उधळून लावला.

खानाचा मार्ग वाई ते प्रतापगड - नुजगांव, चिखली, रामघाट, गुताड, टिंगगाव, महाबळेश्वरचे पठार, जावळीचे पठार ते कोयना

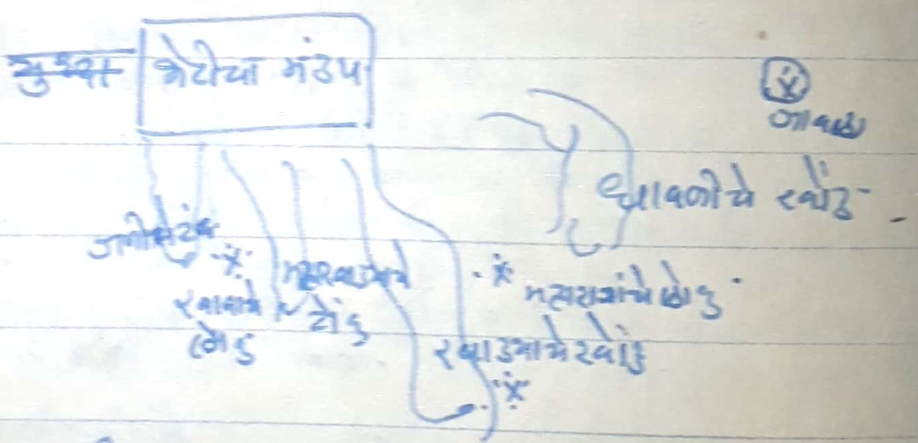

कोयनापारची लढाई - आघाडी खंडोजी खोपडे } यांत स्थानिक
पिछाडी घोरपडे } सैन्य होते.

मोरोपंतांजवळ ५ ते ६ हजार फौज. किनेश्वराच्या उताराकर.

जावळीची लढाई - कोयनापारची उजवी बगल म्हणजे घोडदळाचा भाग. तो रघुनाथ बल्लाळ कोरडे मुख्य कोयनापारपासून अलग झाला. त्यांमध्ये पायर मारले त्यामुळे मोरोपंतांचे काम सोपे झाले.

वाईची लढाई - खानाचे ३०/३५ हजार सैन्य